

לפרשת משפטים – תשע"ד

עין תחת עין -תורה שבכתב ותורה שבע"פ

אלעד לקס

בפרשת השבוע מתחילה התורה לפרט את מצוות התורה שניתנו בסיני כאשר החלק העיקרי של פרשתנו עוסק בדיני ממונות. התורה כותבת בנוגע לאדם שחובל בחברו שעונשו הוא "עין תחת עין". כאשר אנו קוראים את הפסוק כפשוטו מובן ממנו שאדם שסימא/עקר את עינו של חברו עונשו הוא שיעקרו גם את עינו – "כאשר עשה כן יעשה לו". אותו עיקרון דיני מופיע גם במקומות נוספים – "שן תחת שן", "יד תחת יד" ועוד. הגמרא מבארת וגם מוכיחה זאת מכמה מקומות שאין הכוונה כפשט הפסוק שהדין הוא לעקור את עינו של החובל אלא הכוונה היא לתשלום ממון. יש דעות שונות בגמרא מה המשמעות של עין תחת עין ואיך אומדים את התשלום הממוני שצריך החובל לשלם.

נשאלת השאלה – אם אכן כוונת התורה היא כפי שמתפרשת בתורה שבעל פה לחיוב ממון ולא לחיוב גופני כפשט הפסוק, אם כן מדוע לא כתבה זאת התורה בצורה מפורשת? מדוע כביכול משאירה התורה מקום לספקות, ובצורה חריפה יותר – יוצא שמה שכתוב התורה אינו האמת השלמה!

ראינו שיש דעות בגמרא לגבי אופן התשלום. המקור למחלוקת זו הוא איך ליישם באופן המדויק ביותר את דברי התורה. אם נמשיך ונלך בכיוון זה, ניתן יהיה לומר שאכן העונש הראוי והמחויב הוא עין תחת עין ממש! וכשהתורה כותבת זאת היא אכן מתכוונת למה שגם אנו מבינים מפשוטו של מקרא. התורה מציגה בפנינו עיקרון אמיתי וישר והוא - שהעוקר את עין חברו העונש הראוי לו הוא שתיעקר עינו. אמירה זו של התורה היא עיקרון מופשט אך היא אינה עדיין היישום של רעיון זה. התורה היא תורה אלוקית שמציגה בפנינו את האמת הצרופה וכהמשך ישיר לאמת זו באה תורה שבעל פה ומפרשת לנו את יישומו של העיקרון המופשט בחיי המעשה.

הסבר זה שהבאנו **בקצרה** יכול לבאר ענין נוסף. אנו יודעים שתורה שבכתב ותורה שבע"פ ניתנו שתייהן למשה בסיני "כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש". אמירה זו כשלעצמה יש בה סתירה, אם מה שהתלמיד עתיד להגיד וללמוד הוא בגדר חידוש אם כן ממילא מה שהוא יגיד בעוד אלפי שנים לא קיים ברגע זה שמשה מקבל את התורה ואם כן איך יכול היה משה לקבל גם את החידושים הללו יחד עם התורה שבכתב?

היסוד שניתן לראות כאן הוא שהמכלול של תורה שבכתב ותורה שבע"פ הוא מכלול אחד – זה גוף חי אחד שמורכב משני חלקים שאינם נפרדים זה מזה. בהר סיני ניתנה לנו התורה שכוללת בתוכה את כל העקרונות האלוקיים המופשטים בצורה שלמה יחד עם המשמעות המעשית שלהם וההבעה המעשית שלהם – היינו התורה שבע"פ. כאשר אדם מישראל לומד ועוסק בתורה הוא הולך ומגלה את החיות שבעקרונות הללו. כלומר מצד אחד הוא מחדש אבל מצד שני הוא בעצם רק חושף את מה שכבר ניתן בסיני.

עיקרון זה של היחס בין תורה שבכתב לתורה שבע"פ ניתן לראות גם בכך שהתורה ניתנה לנו כאותיות ללא פיסוק וללא טעמים, והם מתפרשים ע"י התורה שבע"פ. זהו אותו עיקרון – התורה שבכתב היא רצף של מילים ואותיות קדושות שאין להן יכולת להיות מובעות בעולם עד שבאה התורה שבע"פ ונופחת באותיות אלה רוח חיים לממשם בעולם הזה. מובן הדבר שאחריות גדולה מוטלת על העוסקים בתורה ללמוד מתוך תחושה זו של נאמנות למקורה העליון של התורה ומתוך כך להצליח להיות שותפים עם הקב"ה בגילוי שכינתו בעולם.

מבוסס על דברים מספרו של הרב אריאל "מאהלי תורה"